

Semantic model of Information Security: Extracting Conceptual Network with Analysis Approach of Scientific Publications and Delphi

Adele Ahangar¹

 1. Ph.D. Student of Knowledge and Information Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
Email: adeleahangar@yahoo.com

Fahimeh Babalhavaeji^{2*}

 2. Associate Professor, Department of Knowledge and Information Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. (Corresponding Author)

Molouk Sadat
Hosseini Beheshti³

 3. Associate Prof. of Linguistics Department, Iranian Research Institute for Information Science and Technology (IRANDOC).
Email: beheshti@irandoc.ac.ir

Nadjla Hariri⁴

 4. Professor, Department of Knowledge and Information Science, Science and Research Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
Email: nadjlahariri@gmail.com

Maryam Khademi⁵

 5. Associate Professor, Department of Applied Mathematics, South of Tehran, Islamic Azad University, Tehran, Iran.
Email: khademi@azad.ac.ir

Email: f.babalhavaeji@gmail.com

Abstract

Date of Reception:
04/02/2023

Purpose: Considering the emergence and increasing expansion of various subject domains and the lack of a valid codified thesaurus, the main aim of this study is to provide a semantic model of information security based on a conceptual network for use in domain ontologies, so it is applied research.

Date of Acceptation:
11/07/2023

Methodology: The research method is a combination of co-word analysis, library, and Delphi methods. In the first stage, the conceptual network was extracted from 7547 scientific documents on "information security" using the co-words analysis method. These documents were indexed in the Scopus databases and WOS from 2013 to 2017. Pre-processing operations on 19648 keywords and tags were done in a completely targeted manner by using five dictionaries in information security, and three dictionaries in computer science. With a minimum co-occurrence of 5 for each word in "VOS Viewer", 207 preferred concepts were selected based on the latest version of the information security dictionary, and its conceptual network was mapped. By "Gephi", betweenness centrality, density, and clustering coefficient indices were checked. Then in the second stage, for extracting a new semantic model, used the library method. So, seven related semantic models: Security ontology, information security ontology, attack ontology, vulnerability ontology, existence - Ontosec mapping, and threat taxonomy as well as the conceptual model of information systems security in libraries. These entities,

Adele Ahangar¹Fahimeh Babalhavaeji^{2*}Molouk Sadat
Hosseini Beheshti³Nadjla Hariri⁴Maryam Khademi⁵Date of Reception:
04/02/2023Date of Acceptation:
11/07/2023

classes, subclasses, relationships between them, concepts, and examples attributed to each class and subclass were studied and examined carefully. Then, 207 conceptual network concepts were adapted to the common components of these models, and a new model was presented. Finally, in third stage, using the fuzzy Delphi technique, the consensus of experts in both fields of Knowledge and Information Science (KIS) and Computer Sciences was examined. Using SPSS and Kendall's non-parametric test, the experts' agreement coefficient about the classes and sub-classes, as well as their associated concepts, were investigated. 5 classes, 6 subclasses and also 71 concepts out of 97 common concepts with an agreement coefficient above 0.7 were obtained. Finally, confirmatory factor analysis and Smart PLS structural modeling were used to check the correctness of the relationships governing the classes and subclasses in the conceptual model.

Findings: The main nodes and strong links in the conceptual network of information security include: "information security," "security," "information system," "privacy," "telecommunication," "information," "intrusion detection system," "cryptography," "cyber security," "authentication," "network," "risk," "threat," and "risk management framework." The extracted semantic model has a goodness of fitting (GOF) of 0.710 and confirms 11 semantic relationships. These relationships include: "Requires level," "Diminish," "Threatens," "Exploited by," "has Source," "Uses of," "Lead to," "Attack," "Vulnerability on," "Implemented by," and "Reduce." Also, it has 5 main classes, including "Information Asset," "Security Attribution," "Threat," "Vulnerability," and "Countermeasure." There are also 6 subclasses, which include "Threat Source," "Access Path (influence way)," "Threat Tools," and "Attack," all related to the Threat class. Additionally, there are Technological countermeasures and Organizational countermeasures, which are related to the Countermeasure class. Also, it was discovered that there are 71 attributive concepts, some of which include: Password, Smart card, User, Integrity, Hacker, Malicious code, Virus, Distributed Denial Of Service (DDOS), Risk management, Backup, Digital signature, Penetration testing, Antivirus, Firewall, and so on.

Conclusion: The conceptual network and semantic model can be inferred in semantic systems and databases. This research can provide a new method for creating high-level ontologies to optimize search engines and reduce false dropping, as well as recover unwanted information.

Keywords: Conceptual Network, Semantic Model, Information Security, Ontology, Search Engine Optimization.

مدل معنایی حوزه امنیت اطلاعات: استخراج شبکه مفاهیم با رویکرد تحلیل انتشارات علمی و دلفی

عاده آهنگر^۱

۱. دانشجوی دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران.
Email: adeleahangar@yahoo.com

فهیمة باب‌الحوائجی*^۲

۲. دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشیار، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات، تهران، ایران. (نویسنده مسئول)

ملوک‌السادات حسینی بهشتی^۳

۳. دکتری زبان‌شناسی، دانشیار، پژوهشگاه علوم و فناوری ایران. (ایراندک).
Email: beheshti@irandoc.ac.ir

نجلا حریری^۴

۴. دکتری علم اطلاعات و دانش‌شناسی، استاد؛ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم تحقیقات؛ تهران، ایران.
Email: najlahariri@gmail.com

مریم خادمی^۵

۵. دکتری ریاضی کاربردی، دانشیار؛ دانشگاه آزاد اسلامی، واحد تهران جنوب، تهران، ایران.
Email: khademi@azad.ac.ir

Email: f.babalhavaeji@gmail.com

چکیده

هدف: ارائه مدل معنایی حوزه امنیت اطلاعات بر اساس شبکه مفاهیم، برای استفاده در هستی‌نگاری‌های دامنه است.

روش‌شناسی: ترکیبی از روش‌های هم‌رخدادی واژگان، کتابخانه‌ای و دلفی استفاده شد. ابتدا با استفاده از تحلیل هم‌رخدادی واژگان، شبکه مفهومی ۷۵۴۷ مدرک علمی محققان حوزه امنیت اطلاعات، نمایه‌شده در پایگاه‌های اسکوپوس و وبگاه علوم در سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۱۷ استخراج؛ سپس مدل معنایی جدید با استفاده از روش کتابخانه‌ای و تطبیق هفت مدل معنایی مرتبط با شبکه مفهومی ارائه، و در انتها با استفاده از تکنیک دلفی فازی میزان اجماع خبرگان دو حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی و حوزه کامپیوتر مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌ها: یافته‌ها نشان می‌دهد که شبکه مفهومی امنیت اطلاعات مستخرج از «وی.ا.اس.ویور»^۱، و «گِفی»^۲، دارای ۲۰۷ مفهوم مرجح و ۲۷۹۶ پیوند است. همچنین مدل معنایی دانش این حوزه بررسی شده توسط تحلیل عاملی تأییدی و مدل‌سازی ساختاری اسمارت پی ال اس دارای برازش کلی ۰.۷۱۰ و ۱۱ رابطه معنایی تأییدشده در ۵ کلاس اصلی، ۶ زیرکلاس، و ۷۱ مفهوم منتسب است.

نتیجه‌گیری: شبکه مفهومی و همچنین مدل معنایی یافته‌شده در حوزه امنیت اطلاعات، قابل استنتاج در سیستم‌های اطلاعاتی و ماشین است و می‌توان با استفاده از این روش، هستی‌نگاری‌های دامنه سطح بالا، جهت بهینه‌سازی موتورهای جستجو ارائه کرد.

واژگان کلیدی: شبکه مفهومی، مدل معنایی، امنیت اطلاعات، هستی‌نگاری، بهینه‌سازی موتورهای جستجو.

صفحه ۲۴۷-۲۶۸

دریافت: ۱۴۰۱/۱۱/۱۵

پذیرش: ۱۴۰۲/۰۴/۲۰

1. VOSviewer
2. Gephi

مقدمه و بیان مسئله

با گسترش روزافزون خدمات وب جهان‌گستر ۱.۰، ۲.۰ و ۳.۰ اخیراً نیز ۴.۰ کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی همچون دیگر سازمان‌های مدرن اطلاعاتی به‌منظور بقای خود، همراه با جنبش دیجیتالی‌شدن، سرمایه‌گذاری‌های قابل توجهی در ایجاد سامانه‌ها، ارائه خدمات پیوسته به کاربران، ایجاد پایگاه‌های اطلاعاتی پیوسته و ^۱OPACها انجام دادند (Newby, 2000). تسهیل فرایندهای کاری این مراکز با وجود سیستم‌های اطلاعاتی، ارتباطات و شبکه، تجهیزات کامپیوتری و سامانه‌ها؛ چالش‌هایی چون حفظ حریم خصوصی، امنیت سیستم‌های اطلاعاتی، امنیت شبکه‌های کامپیوتری در مواجهه با انواع تهدیدهای داخلی و خارجی مانند دست‌کاری، سرقت و افشای اطلاعات مروجع، آسیب‌زدن و تخریب آنها به‌صورت عمد و غیرعمد را به وجود آورده است (Ismail & Zainab, 2011).

بر اساس تعریف ارائه‌شده از سازمان بین‌المللی استاندارد، ایزو ۲۰۰۲، امنیت اطلاعات عبارت است از حفاظت از محرمانگی،^۲ یکپارچگی^۳ و دسترس‌پذیری^۴ اطلاعات. در این تعریف همچنین با قید اشکال مختلف اطلاعات اعم از چاپی، الکترونیکی، شفاهی و غیره؛ هدف از تأمین امنیت اطلاعات را تضمین تداوم کسب و کارها و به حداقل رساندن آسیب‌های تجاری از طریق محدودکردن تأثیر حملات و رخدادهای امنیتی اعلام می‌کند (Solms & Niekerk, 2013).

وجود استانداردهای بین‌المللی فنی و مدیریتی در زمینه امنیت اطلاعات؛ کتابخانه‌ها و مراکز اطلاع‌رسانی را بر آن داشت تا با تدوین خط‌مشی‌ها و سیاست‌گذاری‌های امنیتی حفاظتی به مسئله حفظ حقوق مالکیت فکری و معنوی صاحبان اطلاعات، محافظت از دیتا و متادیتا، سامانه‌ها و غیره بپردازند و در همین راستا مطالعات گوناگونی نیز انجام شده است که عبارت‌اند از: هک‌شدن سرور کتابخانه‌ها (Cheng, 2005)، تجزیه و تحلیل سیستم‌های اطلاعاتی (Fox, 2006)، فرهنگ امنیت اطلاعات (DaVeiga et al., 2007)، امنیت منابع اطلاعاتی (Abubakar & Aduku, 2016)، مدیریت امنیت سامانه‌های دیجیتال (Zhao et al., 2018) در خارج از کشور و امنیت اطلاعات در کتابخانه‌های دیجیتال ایران (حریری و نظری، ۱۳۹۱)، امنیت اطلاعات سامانه‌های تحت وب نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور (کوکبی و کوهی، ۱۳۹۴)، میزان رعایت استانداردهای آی ای اس ۲۷۰۰۲ و ۲۷۰۱۹ در حوزه مدیریت امنیت اطلاعات در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران (آرین‌پور، ۱۳۹۵)، و نظام مدیریت امنیت اطلاعات در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران (حاجی زین‌العابدینی و رفعتی، ۱۳۹۶) در ایران. بررسی‌ها نشان می‌دهد که در موارد فوق‌الذکر، طراحی محیط امن و عوامل مؤثر بر آن با توجه به استانداردها^۵ بیشتر مورد توجه نویسندگان بوده است و در هیچ کدام از آنها الگو و چارچوب معنایی حاکم بر حوزه امنیت اطلاعات ارائه نشده است. با توجه به تعریف انجمن

- 1 . Online Public Access Catalogs
- 2 . confidentiality
- 3 . integrity
- 4 . availability

۵. مؤلفه‌های استاندارد امنیت اطلاعات ایزو ۲۷۰۰۲ عبارت‌اند از خط‌مشی امنیت، سازمان‌دهی امنیت اطلاعات، مدیریت دارایی‌ها، امنیت منابع انسانی، امنیت فیزیکی و محیطی، مدیریت ارتباطات و عملیات، کنترل دسترسی‌ها، تهیه و توسعه و نگهداری سیستم‌های اطلاعاتی، مدیریت حوادث امنیت اطلاعات، مدیریت تداوم کسب و کارها، انطباق؛

عادله آهنگر، فهیمه باب‌الحوائجی، ملوک‌السادات حسینی بهشتی، نجلا حریری و مریم خادمی

هستی‌نگاری، وجود الگوها و چارچوب‌های معنایی در هر حوزه دانشی می‌تواند به عمق و غنای مفاهیم بازیابی شده توسط موتورهای جستجو بیفزاید؛ لذا بر این اساس اگر در ساخت هستی‌نگاری‌ها از تاکسونومی‌ها و اصطلاح‌نامه‌ها استفاده شود، هستی‌نگاری‌ها سبک‌وزن و اگر از مدل‌های مفهومی، نظریه‌های منطقی و سایر هستی‌نگاری‌ها استفاده شود هستی‌نگاری سنگین‌وزن محسوب می‌شوند (McGuinness, 2017). از آنجاکه در این پژوهش اصطلاح‌نامه‌ای در حوزه امنیت اطلاعات یافت نشد، لذا تلاش شد تا با ارائه یک مدل معنایی، هم، آگاهی بخشی مدیران کتابخانه‌ها نسبت به عمق مفهوم امنیت اطلاعات دنبال شود، و هم به‌عنوان روشی جدید در مدل‌سازی‌های معنایی و ساخت هستی‌نگاری‌های سطح بالای دامنه، به بازنمایی مفهوم در ماشین، استنتاج معنایی و استدلال منطقی، و در یک کلام به بهینه‌سازی موتورهای جستجو در بازیابی مفاهیم آن حوزه موضوعی کمک بشود؛ لذا، مسئله اصلی در این پژوهش، ارائه مدل معنایی حوزه امنیت اطلاعات با رویکرد تحلیل انتشارات علمی و دلفی از شبکه مفهومی مستخرج این حوزه از پایگاه‌های اسکوپوس و وبگاه علوم است.

پرسش‌های پژوهش

۱. شبکه مفهومی حوزه «امنیت اطلاعات» بر اساس پایگاه‌های اسکوپوس و وبگاه علوم در سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷ چگونه است؟
۲. مدل معنایی حوزه «امنیت اطلاعات» بر اساس مدل‌های گذشته و شبکه مفهومی چگونه است؟
۳. میزان توافق خبرگان دو حوزه کامپیوتر و علم اطلاعات و دانش‌شناسی با مفاهیم، کلاس‌ها/زیرکلاس‌های مدل مفهومی به‌دست‌آمده چقدر است؟

چارچوب نظری

از منظر ریاضیات شبکه‌های مفهومی، داده‌های سازمان‌یافته در ساختار شبکه‌ای هستند که با استفاده از شبکه‌ای از گراف‌ها نمایش داده می‌شوند (مازا، ۱۳۹۲). گراف‌ها نمایش‌های دیداری از نقاطی به نام گره‌ها یا رأس‌ها هستند که نمونه‌هایی از داده‌ها^۲ را به نمایش می‌گذارند. گره‌ها توسط اتصالاتی با نام یال‌ها که دارای جهت، مسیر و مقدار هستند به هم ربط داده شده و روابط بین نمونه‌ها را ارائه می‌دهند. به‌طور خلاصه می‌توان گفت هر شبکه مفهومی، مجموعه‌ای از حداقل ۳ گره و تعدادی یال است که وجود یا عدم وجود ارتباط میان گره‌ها را نشان می‌دهد (احمدی، ۱۳۹۴). در تحلیل شبکه‌های مفهومی شاخص‌های متعددی وجود دارد. به‌عنوان نمونه اندازه شبکه را با تعداد گره، چگالی^۳ شبکه را با تعداد رابطه می‌سنجند و شاخص‌های مرکزیت اعم از مرکزیت رتبه،^۴ مرکزیت نزدیکی^۵ و بینابینی^۶ و مرکزیت بردار ویژه^۷ به ترتیب به نفوذ و قدرت مفاهیم در شبکه، فاصله یک مفهوم با مفاهیم دیگر شبکه، مقدار نزدیکی یک یک مفهوم به مفاهیم دیگر و قدرت آن مفهوم در میان همسایگانش می‌پردازد (سهیلی و عصاره، ۱۳۹۱).

۱. زمان انجام این پژوهش در سال ۲۰۱۸ بوده و لذا با رویکرد گذشته‌نگر ۵ ساله از سال ۲۰۱۳-۲۰۱۷ انتخاب شده است.

۲. داده‌ها می‌توانند افراد، گروه‌ها، واحدها، سازمان‌ها، مقاله‌ها، اسنادها یا مفاهیم یک دامنه موضوعی باشند.

3. Density
4. Degree
5. Closness
6. Betweenness
7. Eigenvector centrality

مدل معنایی حوزه امنیت اطلاعات: استخراج شبکه مفاهیم با رویکرد تحلیل انتشارات علمی و دلفی

منظور از مدل‌سازی معنایی، مدل‌سازی چارچوب توصیف منبع^۱ و موجودیت رابطه پیشرفته^۲ است (Daconta et al., 2003, Obrest, 2006) که هر دو مبتنی بر گراف‌اند و جهت ذخیره و بازیابی معنایی قابل پردازش در ماشین، مدل‌هایی سطح بالا از داده ارائه می‌دهند. از این نوع مدل‌های معنایی به‌عنوان ابزار قوی سازمان‌دهی اطلاعات در ساخت هستی‌نگاری‌های سنگین‌وزن استفاده می‌شود (McGuinness, 2017) و شامل نمودارهایی از اشیا و روابط میان آنها هستند (Elmasri & Navathe, 2015) که به توصیف غنی معنایی از مجموعه داده‌های ساختاریافته (مفاهیم) می‌پردازند و موضوع یک هستی‌نگاری را کنترل می‌کنند (Spaccapietra et al., 2008). در این مدل‌ها، مؤلفه‌های معنایی «موجودیت»، «صفت» و «ارتباط» وجود دارد. منظور از موجودیت، مفاهیم خاص و عامی است که در نقش زیرکلاس و یا سوپرکلاس هستند. مفاهیم می‌توانند یک‌کلمه‌ای یا مجموعه‌ای از چند کلمه باشند. در این مدل‌ها، موجودیت Y یک زیرکلاس از موجودیت X است اگر و فقط اگر هر Y لزوماً X باشد. موجودیت زیرکلاس تمام ویژگی‌ها و روابط موجودیت سوپرکلاس خود را به ارث می‌برد. به این ویژگی صفت و ارث رابطه می‌گویند. موجودیت زیرکلاس ممکن است صفات و روابط خاص خود را داشته باشد (همراه با تمام ویژگی‌ها و روابطی که از سوپرکلاس به ارث می‌برد) (Elmasri & Navathe, 2015). منظور از صفت، ویژگی‌های خاص هر موجودیت است که می‌تواند ساده یا مرکب، تک‌مقداری یا چندمقداری و غیره باشد. منظور از ارتباط بستگی و تعامل بین دو موجودیت یا بیشتر است. به تعبیر دیگر، عملی است که بین انواع موجودیت‌ها جاری بوده، هست یا خواهد بود. هر نوع ارتباط، معنایی مشخص دارد و با یک نام بیان می‌شود (فروزنده، ۱۳۹۰).

پیشینه پژوهش

مطالعات انجام‌شده در زمینه امنیت اطلاعات نشان می‌دهد که محققان رشته‌های مختلف مدیریت، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، و کامپیوتر برای شناخت این حوزه، از روش‌های مختلفی استفاده کرده‌اند، در برخی از آنها با شناسایی عوامل مؤثر بر امنیت اطلاعات، به دنبال بررسی نقش و تأثیر مؤلفه‌ها بر یکدیگر بودند که نمونه پژوهش‌ها در ایران عبارت‌اند از پژوهش‌های حریری و نظری (۱۳۹۱) با عنوان امنیت اطلاعات در کتابخانه‌های دیجیتال ایران؛ خضری پور (۱۳۹۲) تحت عنوان ارائه یک مدل برای بهبود مدیریت امنیت دارایی‌های اطلاعاتی سازمان در سیستم مدیریت امنیت اطلاعات ادارات دولتی شهر کرمان؛ آری‌پور (۱۳۹۵) با عنوان میزان رعایت استانداردهای ایزو/آی.ای.سی. ۲۰۷۷۲ و ۲۰۷۵۳ در حوزه مدیریت امنیت اطلاعات سازمان اسناد و کتابخانه ملی جمهوری اسلامی ایران؛ سیف و نادری (۱۳۹۶) تحت عنوان شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر مدیریت امنیت اطلاعات در فناوری اطلاعات شرکت نفت فلات قاره ایران؛ و شیرواندهی (۱۳۹۷) با عنوان سنجش عملکرد مدیریت امنیت اطلاعات در کتابخانه دیجیتال سازمان اسناد کتابخانه ملی ایران. و در خارج از کشور این دست از پژوهش‌ها عبارت‌اند از الشبول و استرف (Alshboul et al., 2015) با عنوان تحلیل مدل امنیت اطلاعات برای سازمان‌های کوچک؛ دوار (Dawar, 2016) تحت عنوان امنیت اطلاعات دیجیتال در کتابخانه‌های دانشگاهی؛ ژاو و همکاران (Zhao et al., 2018) با عنوان مدیریت امنیت کتابخانه‌های دیجیتال در دانشگاه‌های نظامی؛ و پژوهش امینی و همکاران (Amini et al., 2021) تحت عنوان عوامل انسانی مؤثر بر امنیت اطلاعات کتابخانه‌ها.

1. Resource Description Framework/Schedule (RDF/S)

2. Enhanced Entity-Relationship (EER) model (or Extended Entity-Relationship model)

عادله آهنگر، فهیمه باب‌الحوائجی، ملوک‌السادات حسینی بهشتی، نجلا حریری و مریم خادمی

در برخی از پژوهش‌های مرتبط با این حوزه با استفاده از شبکه‌های مفهومی، تولیدات علمی محققان را ارزیابی کردند و مهم‌ترین مفاهیم این حوزه را استخراج و با استفاده از ترسیم شبکه مفهومی روابط پنهان معنایی واژگان در بافت متون را کشف کردند که در اینجا به علت فضای محدود مقاله صرفاً نمونه‌هایی از شبکه‌های مفهومی و مدل‌های معنایی این حوزه بیان شده است:

وَنگ (Wang, 2013) در پژوهشی تحت عنوان شبکه‌ای نامرئی از دانش امنیت و حریم خصوصی سلامت، با تجزیه و تحلیل ۱۰۲۱۸ استناد از ۳۴۹ مقاله منتشرشده در مجلات حوزه امنیت و حفظ حریم سلامت، از سال ۲۰۰۳ تا ۲۰۱۲، ساختار فکری امنیت و حریم خصوصی مطالعات بهداشتی را ترسیم می‌کند. با تجزیه و تحلیل کلمات کلیدی و ابربرچسب‌ها، مفاهیم «فناوری»، «سوابق»، «محرمانه»، «اینترنت»، «ارتباط» و «کنترل دسترسی» به‌عنوان مفاهیم در حال ظهور در حوزه امنیت و حریم خصوصی شناسایی شدند. اولیجنیک (Olijnyk, 2015) در پژوهش خود به «بررسی کمی ساختار فکری امنیت اطلاعات از سال‌های ۱۹۶۵ تا ۲۰۱۵» پرداخت نتایج پژوهش نشان داد چین و آمریکا در این حوزه بیشترین تأثیر را داشتند و حتی چین از آمریکا پیشی گرفت. مضامین علمی متعددی مانند «رمزنگاری»، «مدیریت و مدیریت امنیت اطلاعات» در طول دهه‌ها ظهور یافت؛ مفاهیم ویژه‌تر مثل «تشخیص نفوذ»، «امنیت داده‌های پزشکی»، «پاتوگرافی»، «امنیت بی‌سیم» نیز رشد پیدا کرد. انور و همکاران (Anwar et al., 2018) در پژوهشی تحت عنوان ترسیم نقشه دانش امنیت ملی در سده ۲۱ به بررسی ساختار فکری، توسعه و تکامل پژوهش‌های امنیت ملی از طریق تجزیه و تحلیل کتاب‌شناختی مقالات پژوهشی این حوزه از سال‌های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ پرداخته‌اند. از بررسی ۵۴۵۷۲ سند که توسط ۵۸۲۷ نویسنده در ۸۱۷ مجله منتشرشده، مهم‌ترین کلمات کلیدی عبارت‌اند از «امنیت ملی»، «امنیت»، «سیاست»، «امنیت غذایی»، «ایالات متحده»، «جنگ»، «تغییرات آب و هوا» و «چین». همچنین نتایج نشان می‌دهد که مجلات «علوم سیاسی آمریکا»، «علوم»، «امنیت بین‌المللی»، «مجله امور خارجه و سازمان بین‌المللی» به‌عنوان مجلات برتر، و پنج نویسنده پراستناد از «ایالات متحده آمریکا»، «انگلیس»، «استرالیا»، «کانادا» و «آلمان» هستند. پروین و همکاران (Parvin et al., 2019) در پژوهشی تحت عنوان رویکرد علم‌سنجی به امنیت اطلاعات، هدف پژوهش خود را، بررسی روند تولیدات علمی حوزه امنیت اطلاعات در خاورمیانه و جهان از دیدگاه علم‌سنجی بیان کردند و نتایج حاصل از پژوهش آنها نشان داد که بیشتر نشریات علمی در زمینه امنیت اطلاعات در ایالات متحده آمریکا و چین تولید شده‌اند. در میان کشورهای خاورمیانه، ایران از نظر انتشارات علمی در حوزه امنیت اطلاعات، اول و در بین کشورهای جهان در رده ۲۳ام قرار دارد دونیکووا و همکاران (Doynikova et al., 2020) در مقاله‌ای تحت عنوان مدل معنایی برای ارزیابی امنیت سیستم‌های اطلاعاتی به توسعه و کاربرد یک مدل معنایی برای هستی‌نگاری ارزیابی امنیت پرداخته‌اند. معیارها در مدل پیشنهادی بر اساس روابط بین موجودیت‌های مربوط به امنیت، ویژگی‌های اصلی و اهداف ارزیابی امنیت است. این معیارها، نمودار سلسله‌مراتبی بر اساس ویژگی‌های داده و اهداف ارزیابی امنیت ترسیم می‌کند.

همچنین در برخی از تحقیقات تلاش شده است تا با استفاده از مدل‌سازی‌های معنایی و ساخت پایگاه‌های اطلاعاتی در این زمینه، این حوزه موضوعی را به رایانه و ماشین‌شناسانند مانند پژوهش یانگ و همکاران (Yang et al., 2012) نشان می‌دهد که سیستم‌های اطلاعاتی مبتنی بر استنتاج و درک معنا، با استفاده از فنون کامپیوتری و به‌کارگیری آمار، ارتباط میان مؤلفه‌ها و نمونه‌ها را با استفاده از تشابه در الگوها (هم‌بستگی) و متغیرهای پنهان (تحلیل عاملی) به‌طور خلاصه نشان می‌دهند و بدین ترتیب تصویرسازی یا نگاشت معنایی امکان‌پذیرتر می‌شود.

مدل معنایی حوزه امنیت اطلاعات: استخراج شبکه مفاهیم با رویکرد تحلیل انتشارات علمی و دلفی

از آنجاکه سوابق پژوهشی در مورد شبکه‌های مفهومی و مدل‌های معنایی امنیت اطلاعات در داخل کشور یافت نشد در این تحقیق تلاش شده است تا با توجه به اهمیت موضوع این خلأ پژوهشی پر شود.

روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش از نظر هدف کاربردی است. از نظر روش آمیخته‌ای از روش‌های هم‌رخدادی واژگان، مطالعات کتابخانه‌ای و تکنیک دلفی است که در سه مرحله انجام شده است، در مرحله نخست با هدف کشف ساختار شبکه مفهومی این حوزه از روش هم‌رخدادی واژگان به‌عنوان یکی از روش‌های علم‌سنجی استفاده شده است. در این مرحله کلیه تولیدات علمی پژوهشگران در حوزه «امنیت اطلاعات» در عرصه بین‌المللی و از پایگاه‌های استنادی اسکوپوس و وبگاه علوم طی سال‌های ۲۰۱۳ الی ۲۰۱۷ استخراج و به نرم‌افزار اندنوت^۱ منتقل شدند. پس از پالایش متون، ۷۵۴۷ مدرک علمی جهت بررسی فیلد کلیدواژه‌ها و ابربرچسب‌ها به نرم‌افزار زوترو^۲ منتقل و عملیات پیش‌پردازش روی ۱۹۶۴۸ کلیدواژه‌ها و ابربرچسب‌ها با استفاده از پنج واژه‌نامه در حوزه امنیت اطلاعات (Slade, 2006; Calder & Steve, 2007; Manoilov & Radichkova, 2007; Kissel, 2011; Gattiker, 2004) و سه واژه‌نامه در حوزه علوم کامپیوتر (Henderson, 2009; IBM, 2010; Rigdon, 2016) به‌صورت کاملاً هدفمند انجام شد. در انتها با احتساب حداقل هم‌رخدادی ۵ برای هر واژه در نرم‌افزار «وی.ا.اس.ویور» نسخه ۱.۶.۱۰، ۲۰۷ واژه مرجح و مستند بر اساس آخرین نسخه از واژه‌نامه امنیت اطلاعات (Kissel, 2011) انتخاب^۳ و شبکه مفهومی آن ترسیم شد. به کمک نرم‌افزار «گفی» نسخه ۰.۹.۲، شاخص‌های مرکزیت بینابینی، چگالی، ضریب خوشه‌بندی بررسی شدند.^۴ لذا در این مرحله از نرم‌افزارهای اندنوت، زوترو، وی.ا.اس.ویور، گفی و اکسل استفاده شده است.

در مرحله دوم برای ارائه مدل معنایی قابل درک برای ماشین، مطالعات کتابخانه‌ای انجام و مشخص شد که مدل‌های مفهومی داده‌ای چون مدل‌های موجودیت رابطه پیشرفته، چارچوب توصیف منبع که در توسعه هستان‌نگاری ها استفاده می‌شوند، ابزارهای قوی سازمان‌دهی اطلاعات هستند که تفکر ماشینی را امکان‌پذیر می‌کنند (Deonta et al., 2017; Obrest, 2006; McGuinness, 2003). این مدل‌ها پایه و اساس ارائه گزاره‌های منطقی قرار می‌گیرند که از زبان‌های OWL، UML، DAML+OIL در منطق توصیفی مرتبه اول و مودال جهت تعاملات معنایی استفاده می‌کنند. در این مدل‌ها موجودیت، نهاد، کلاس و زیرکلاس، مفاهیم، روابط موجود در هر حوزه دانشی توسط گراف‌های جهت‌دار نشان داده می‌شوند. لذا مدل‌های مختلف هستی‌نگاری امنیت (Ekelhart & Fenz, 2009) هستی‌نگاری امنیت اطلاعات (Herzog et al., 2007) هستی‌نگاری حمله (Razzaq et al., 2014)، هستی‌نگاری آسیب‌پذیری (Brandão, 2006)، هستی‌نگاری^۵ (Martimiano & dos Santos Moreira, 2006) و تاکسونومی تهدید (Jouini et al., 2014) و همچنین مدل مفهومی امنیت سیستم‌های اطلاعاتی در کتابخانه‌ها (Ismail &

1 . End Not

2 . Zotero

۳. برای هرگونه انتخاب محقق نیازمند یک منبع استاندارد و موثق است که در این پژوهش مفاهیم مرجح از واژه‌نامه امنیت اطلاعات (کیسل، ۲۰۱۱) انتخاب شدند.

۴. لازم به توضیح است که برای استفاده خوانندگان داخلی (بومی‌سازی) و مستندسازی مفاهیم، لغات بیان‌شده در این پژوهش با واژه‌نامه فرهنگ امنیت فضای تولید و تبادل اطلاعات (افتا) (گروه واژه‌گزینی انجمن رمز ایران، ۱۳۹۴) ترجمه شدند.

۵. توضیحات بیشتر در متن پایان‌نامه ذکر شده است.

6 . Ontosec

عادلہ آہنگر، فہیمہ باب الحوائجی، ملوک السادات حسینی بہشتی، نجلا حریری و مریم خادمی

(Zainab, 2011) اسوگِل کتابخانہ‌های آنتولوژی به زبان اُ دبلیو ال جهت بررسی، اصلاح و توسعه (Noy et al., 2001) استخراج و تمامی موجودیت‌ها، کلاس‌ها، زیرکلاس‌ها، روابط میان آنها، مفاهیم و نمونه‌های متناسب به هر کلاس و زیرکلاس، با دقت بررسی شدند (جدول ۱ و ۲). سپس ۲۰۷ مفهوم شبکه مفهومی (استخراج‌شده در مرحله نخست) با اجزای مشترک این مدل‌ها تطبیق داده شدند و مدل جدیدی ارائه شد. در این مرحله علاوه بر پایگاه‌های اطلاعاتی و موتورهای جستجوی فوق‌الذکر از نرم‌افزار اکسل برای تطبیق استفاده شد.

در مرحله سوم، مدل مفهومی جدید با پنج کلاس، شش زیرکلاس و یازده رابطه معنایی توسط تکنیک دلفی فازی، به اجماع خبرگان دو حوزه کامپیوتر و حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی رسید. با استفاده از پرسشنامه الکترونیکی محقق ساخته دلفی، در دو راند از ۱۴ نفر خبرگان دو حوزه کامپیوتر و علم اطلاعات و دانش‌شناسی خواسته شد، میزان توافق خود را در مورد کلاس‌ها، زیرکلاس‌ها اعلام بفرمایند و ۹۷ مفهوم مشترک در شبکه مفهومی را با توجه به ماهیت معنایی به یکی از کلاس‌ها و یا زیرکلاس‌ها نسبت دهند. با استفاده از اس پی اس ۲۲ و آزمون ناپارامتریک کندال، ضریب توافق کلیه کلاس‌ها و زیرکلاس‌ها و همچنین ۹۷ مفهوم مشترک مورد بررسی قرار گرفتند؛ به دلیل عدم اطمینان در تصمیم‌گیری خبرگان محترم در مورد کلاس‌ها، زیرکلاس‌ها و انتساب مفاهیم به آنها از روش دلفی فازی از نوع فازی مثلثی سو و یانگ استفاده شده است. بر اساس روش دلفی فازی میانگین حسابی کران پایین، وسط و بالا برای هر یک از اعضای مجموعه محاسبه می‌شود. در مرحله بعد میانگین‌های فازی به دست آمده، به اعداد قطعی تبدیل می‌شوند یعنی فازی‌زدایی^۱ انجام می‌شود و ضریب کندال آن محاسبه می‌شود که بین صفر تا یک متغیر است، صفر نشان‌دهنده عدم هم‌رأیی و یک نمایانگر هم‌رأیی کامل است. ضریب کندال ۰.۷ یا بیشتر، توافق رضایت‌بخش و حد آستانه مورد قبول در این پژوهش است. ۵ کلاس، ۶ زیرکلاس و همچنین ۷۱ مفهوم از میان ۹۷ مفهوم مشترک با ضریب توافق، بالای ۰.۷ پذیرفته شدند. در نهایت، برای بررسی درستی روابط حاکم بر کلاس‌ها، زیرکلاس‌ها در مدل مفهومی، از تحلیل عاملی تأییدی و مدل‌سازی ساختاری در دو بعد اندازه‌گیری و ساختاری اسمارت پی ال اس استفاده شد.

جدول ۱. موجودیت‌های (کلاس‌ها و زیرکلاس‌ها) مشترک در مدل‌ها

ردیف	کلاس‌های اصلی	زیرکلاس‌ها	نام مدل هستان نگاری / نام تاکسونومی / نام مدل مفهومی	نام هستان نگار
۱	دارایی‌های اطلاعاتی ^۲	-	آنتولوژی امنیت	فنز و اکلہارت
			آنتولوژی حمله	رزاق و دیگران
			آنتولوژی Ontose	مارتیمیانو و موریرا
۲	ویژگی‌های امنیتی ^۳	-	آنتولوژی امنیت اطلاعات	هرزوغ، شاه‌مهری و دوما
			آنتولوژی امنیت	فنز و اکلہارت

1. DFuzzy
2. Informaiton Asset
3. Security Atribution

ادامه جدول ۱. موجودیت‌های (کلاس‌ها و زیرکلاس‌ها) مشترک در مدل‌ها

ردیف	کلاس‌های اصلی	زیرکلاس‌ها	نام مدل هستان‌نگاری/ نام تاکسونومی/ نام مدل مفهومی	نام هستان‌نگار
			تاکسونومی تهدید	جونیا، بن‌ارفع ربیع و بن‌عایسب
		منبع و عامل	آنتولوژی امنیت	فنز و اکلهارت
		تهدید ^۲	آنتولوژی حمله	رزاق و دیگران
			آنتولوژی Ontose	مارتیمیانو و موریرا
		راه‌های نفوذ ^۳	آنتولوژی حمله	رزاق و دیگران
۳	تهدیدات ^۱		آنتولوژی Ontosec	مارتیمیانو و موریرا
		ابزارهای نفوذ ^۴	آنتولوژی حمله	رزاق و دیگران
			آنتولوژی Ontose	مارتیمیانو و موریرا
			آنتولوژی حمله	رزاق و دیگران
		حمله ^۵	آنتولوژی Ontose	مارتیمیانو و موریرا
			آنتولوژی امنیت اطلاعات	هرزوغ، شاه‌مهری و دوما
			آنتولوژی امنیت	فنز و اکلهارت
			آنتولوژی آسیب‌پذیری	برندوا
۴	آسیب‌پذیری و پیامد ^۶	-	آنتولوژی Ontosec	مارتیمیانو و موریرا
			آنتولوژی حمله	رزاق و دیگران
			آنتولوژی امنیت اطلاعات	هرزوغ، شاه‌مهری و دوما
		اقدامات فناورانه ^۸	مدل امنیت سیستم‌های اطلاعاتی در	اسماعیل و زینب
		اقدامات سازمانی ^۹	کتابخانه‌ها	اسماعیل و زینب
۵	اقدامات کنترلی ^۷	سازمانی ^۹	آنتولوژی امنیت	فنز و اکلهارت
			آنتولوژی امنیت اطلاعات	هرزوغ، شاه‌مهری و دوما

- 1 . Threat
- 2 . Threat Source
- 3 . Access Path
- 4 . Threat Tools
- 5 . Attack
- 6 . Vulnerability
- 7 . Countermeasure
- 8 . Thechnological countermeasure
- 9 . Organizational countermeasure

عادله آهنگر، فهیمه باب‌الحوائجی، ملوک‌السادات حسینی بهشتی، نجلا حریری و مریم خادمی

جدول ۲. روابط معنایی مشترک میان موجودیت‌ها (کلاس‌ها و زیرکلاس‌ها)

ردیف	نام کلاس / زیرکلاس	نام رابطه معنایی	نام کلاس / زیرکلاس
۱	دارایی‌های اطلاعاتی	نیاز دارد به سطحی از ^۱	ویژگی‌های امنیتی
۲	ویژگی‌های امنیتی	-	-
۳	تهدیدات	تضعیف می‌کند ^۲	ویژگی‌های امنیتی
۴	تهدیدات	تهدید می‌کند ^۳	دارایی‌های اطلاعاتی
۵	تهدیدات	منجر می‌شود به ^۴	آسیب‌ها و پیامدها
۶	تهدیدات	منبع دارد ^۵	منبع و عامل تهدید
۷	تهدیدات	استفاده می‌کند از ^۶	ابزار نفوذ
۸	تهدیدات	استفاده می‌کند از	راه نفوذ
۹	تهدیدات	حمله رخ می‌دهد ^۷	حمله
۱۰	منبع و عامل	استفاده می‌کند از	ابزار نفوذ
۱۱	منبع و عامل	استفاده می‌کند از	راه نفوذ
۱۲	منبع و عامل	حمله می‌کند ^۸	حمله
۱۳	آسیب‌پذیری و پیامد	آسیب می‌زند به ^۹	دارایی‌های اطلاعاتی
۱۴	اقدامات کنترلی	اعمال می‌شود بر ^{۱۰}	دارایی‌های اطلاعاتی
۱۵	اقدامات کنترلی	کاهش می‌دهد ^{۱۱}	آسیب‌پذیری و پیامد
۱۶	اقدامات کنترلی	کاهش می‌دهد	تهدیدات
۱۷	اقدامات کنترلی	نوع دارد ^{۱۲}	اقدامات سازمانی
۱۸	اقدامات کنترلی	نوع دارد	اقدامات فناورانه

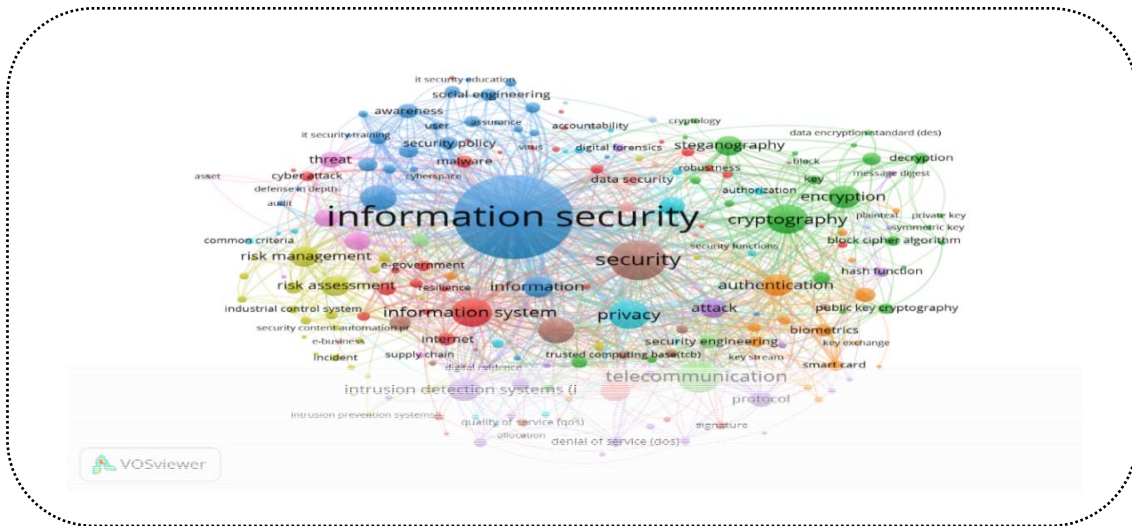
- 1 . Requires level
- 2 . Diminish
- 3 . Threatens
- 4 . Exploited by
- 5 . has Source
- 6 . Uses of
- 7 . Lead to
- 8 . Attack
- 9 . Vulnerability on
- 10 . Implemented by
- 11 . Reduce
- 12 . has Type

یافته‌های پژوهش

پاسخ به پرسش نخست پژوهش. شبکه مفهومی حوزه امنیت اطلاعات بر اساس پایگاه‌های اسکوپوس و وبگاه علوم در بین سال‌های ۲۰۱۳ تا ۲۰۱۷ چگونه است؟

در مرحله نخست، پس از پیش‌پردازش کلیدواژه‌ها و ابربرچسب‌ها در «زوترو» با تهیه خروجی «آر.آی.اس»^۱ و انتقال آن به نرم‌افزار «وی.ا.اس.ویور»، نقشه هم‌رخدادی، مطابق شکل ۱ ترسیم شد. بزرگی و کوچکی دایره‌ها نشان‌دهنده میزان دانش موجود در مورد هر مفهوم است. همان‌طور که در شکل نشان داده شده، متون مورد مطالعه به ترتیب بر روی موضوعات «امنیت اطلاعات»، «امنیت»، «حریم خصوصی»، «سیستم‌های اطلاعاتی»، «رمزگذاری»، «رمزگشایی» متمرکزند و کم‌تکرارترین‌ها «قوانین مالکیت معنوی»، «مرجع صدور گواهی‌نامه و نرم‌افزار»، «طیف گسترده» هستند که به معنی فقر مقالات علمی در این حوزه است.

بر اساس شاخص مرکزیت بینابینی، مفاهیمی چون «امنیت اطلاعات»، «امنیت»، «سیستم‌های اطلاعاتی»، «حریم خصوصی»، «ارتباطات از راه دور»، «اطلاعات»، «سیستم‌های تشخیص نفوذ»، «رمزنگاری»، «احراز هویت»، «امنیت سایبری»، «شبکه»، «ریسک»، «مدیریت ریسک و چارچوب‌های آن» و «تهدید»، از لحاظ مکانی در مرکز شبکه قرار گرفته‌اند، یعنی مرکزیت بالاتری هستند و مفاهیمی چون «حمله تشعشعات مخاطره‌آمیز»، «تحلیل ترافیک شبکه»، «امنیت لایه نقل و انتقال»، «قابلیت اعتماد»، «دسترسی غیرمجاز»، «اعتبارسنجی»، «ماشین مجازی»، «شبکه‌های مجازی خصوصی»، «ارزیابی آسیب‌پذیری»، «کرم‌ها» که در پیرامون شبکه هستند، از مرکزیت کمتر و در نتیجه از میزان رؤیت‌پذیری کمتری برخوردارند.

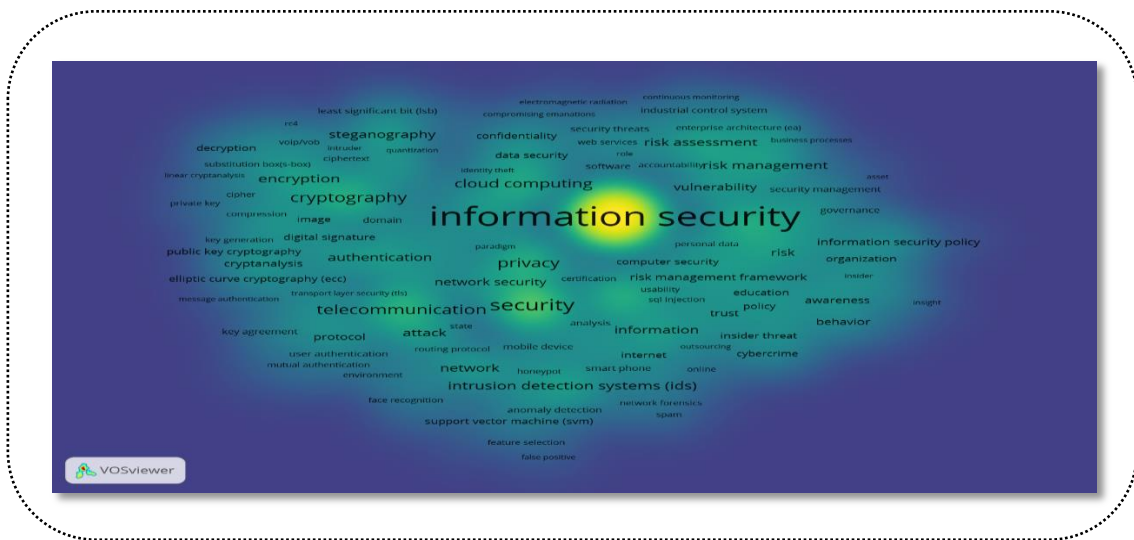

شکل ۱. نقشه هم‌رخدادی واژگان حوزه امنیت اطلاعات بر اساس سنجه مرکزیت رتبه

شبکه هم‌رخدادی مفاهیم حوزه امنیت اطلاعات از ۲۰۷ گره و ۲۷۹۶ پیوند تشکیل شده است، از آنجاکه تعداد پیوندها نسبت به گره‌ها بیشتر است، بنابراین شبکه پیوسته است. متوسط ضریب خوشه‌بندی ۰.۳۰۱ است که می‌توان گفت حدوداً ۳ مفهوم در اطراف هر گره وجود دارد. شکل ۲ نمای کلی از چگالی شبکه را نشانی می‌دهد که اندازه آن ۰.۴۵۳ است.^۲

۱. RIS (Research Information Systems)

۲. متوسط ضریب خوشه‌بندی و میزان چگالی شبکه توسط نرم‌افزار گفی محاسبه شده است.

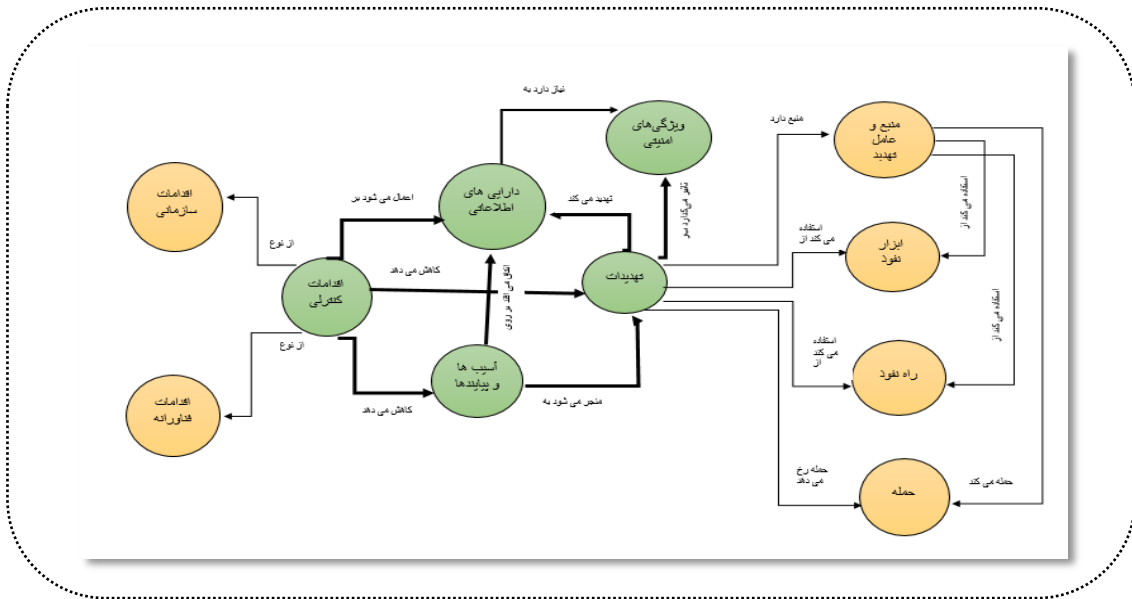
شکل ۲. چگالی شبکه مفہومی امنیت اطلاعات بر اساس نرم افزار VOS viewer

پاسخ به پرسش دوم پژوهش. مدل معنایی حوزه «امنیت اطلاعات» بر اساس مدل‌های گذشته و شبکه مفہومی چگونه است؟

در مرحله دوم پژوهش حاضر، با توجه به مطالعات کتابخانه‌ای (جدول ۱ و ۲)، مدل مفہومی جدیدی ارائه شد که دارای ۵ کلاس اصلی «دارایی‌های اطلاعاتی»، «ویژگی‌های امنیتی»، «تهدیدات»، «آسیب‌پذیری‌ها و پیامدها» و «اقدامات کنترلی» است؛ کلاس تهدیدات دارای ۴ زیرکلاس «منبع و عامل تهدید»، «ابزار نفوذ»، «مسیر نفوذ» و «حمله» و کلاس اقدامات کنترلی دارای ۲ زیرکلاس «اقدامات فناورانه» و «اقدامات سازمانی» است (شکل ۳) و ۱۱ رابطه معنایی دارد که به صورت فرضیه در این مدل در نظر گرفته شده است (جدول ۳).

جدول ۳. روابط معنایی حاکم بر مدل معنایی امنیت اطلاعات

ردیف فرضیه
۱ اقدامات کنترلی بر دارایی‌های اطلاعاتی تأثیر معنادار مثبت دارند.
۲ اقدامات کنترلی بر تهدیدات تأثیر معنادار منفی دارند.
۳ آسیب‌ها و پیامدها بر دارایی‌های اطلاعاتی تأثیر معنادار منفی دارند.
۴ آسیب‌ها و پیامدها بر اقدامات کنترلی تأثیر معنادار منفی دارند.
۵ تهدیدات بر دارایی‌های اطلاعاتی تأثیر معنادار منفی دارند.
۶ تهدیدات بر ویژگی‌های امنیتی تأثیر معنادار منفی دارند.
۷ تهدیدات بر آسیب‌ها و پیامدها تأثیر معنادار مثبت دارند.
۸ دارایی‌های اطلاعاتی بر ویژگی‌های امنیتی تأثیر معنادار مثبت دارند.
۹ منبع و عامل تهدیدات بر ابزار نفوذ تأثیر معنادار مثبت دارند.
۱۰ منبع و عامل تهدیدات بر راه نفوذ تأثیر معنادار مثبت دارند.
۱۱ منبع و عامل تهدیدات بر حمله تأثیر معنادار مثبت دارند.

شکل ۳. مدل مفهومی امنیت اطلاعات بر اساس توسعه و اصلاح مدل‌های قبلی و شبکه مفهومی

پاسخ به پرسش سوم پژوهش. میزان توافق خبرگان دو حوزه کامپیوتر و علم اطلاعات و دانش‌شناسی با مدل معنایی چقدر است؟

برای بررسی میزان توافق خبرگان با مدل معنایی، بر اساس روش تحقیق ارائه شده در مرحله سوم، ضریب کندال ۹ موجودیت (کلاس و زیرکلاس) به همراه نمره کندال ۷۱ مفهوم مورد پذیرش محاسبه شده است. در بررسی درستی روابط میان موجودیت‌ها و مفاهیم، در مدل‌سازی مبتنی بر معادلات ساختاری باید به برآزش مناسب در هر دو نوع مدل اندازه‌گیری و ساختاری توجه کرد. مدل اندازه‌گیری، قسمت‌هایی از مدل کلی (شکل ۳) است که ارتباط بین مفاهیم و موجودیت‌ها (کلاس‌ها و زیرکلاس‌ها) را نشان می‌دهند. در بررسی برآزش مدل اندازه‌گیری، محاسبه بارهای عاملی و اعداد معنادار T ضروری است. با توجه به اینکه ضرایب بارعاملی برای ۷۱ مفهوم بیش از ۰.۴ و اعداد معنادار T نیز بیش از ۱.۹۶ است می‌توان ادعا کرد واریانس بین موجودیت‌ها و مفاهیم توصیف‌کننده آن از واریانس خطای اندازه‌گیری آن‌ها بیشتر و در نتیجه پایایی مدل اندازه‌گیری قابل قبول است. مقادیر ضریب توافق کندال، بار عاملی و اعداد معنادار T برای هر یک از موجودیت‌های مدل و نیر کلیه مفاهیم متناسب به آنها در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴. مقادیر ضریب توافق کندال، بارهای عاملی و آماره T برای موجودیت‌های مدل و مفاهیم وابسته به آنها

کلاس/زیرکلاس ضریب توافق کندال (W)	بار عاملی	مفاهیم متناسب	نمره کندال	بار عاملی	آماره T
دارایی‌های اطلاعاتی	۰.۹۱	۰.۹۱۶	شبکه‌های موقت	۰.۷۵۰	۶.۱۱۸
			نرم‌افزار کاربردی	۰.۷۹	۴.۴۲۹
			زیست‌سنجی	۰.۸۸	۷.۳۵۹
			فضای سایبری	۰.۹	۱۰.۰۴۴
			داده	۰.۷۷	۵.۶۲۳

عادله آهنگر، فهیمه باب الحوائجی، ملوک السادات حسینی بهشتی، نجلا حریری و مریم خادمی

ادامه جدول ۴. مقادیر ضریب توافق کندال، بارهای عاملی و آماره T برای موجودیت‌های مدل و مفاهیم وابسته به آنها

آماره T	بار عاملی	نمره کندال	مفاهیم منتسب	بار عاملی (W)	ضریب توافق کندال	کلاس/ زیر کلاس
۶.۱۳۲	۰.۹۵۲	۰.۷۴	دامنه	۰.۹۱۶	۰.۹۱	دارایی‌های اطلاعاتی
۷.۹۳۵	۰.۹۱۶	۰.۷۶	اطلاعات			
۷.۰۱۵	۰.۸۴۸	۰.۷۶	مالکیت معنوی			
۸.۳۱۹	۰.۹۰۸	۰.۷	اینترنت			
۵.۱۴۲	۰.۴۴۸	۰.۷۸	تکنولوژی‌های اطلاعاتی			
۵.۳۵۵	۰.۸۸۹	۰.۷	شبکه			
۷.۰۶۳	۰.۴۶۲	۰.۷۴	سیستم عامل			
۵.۶۸۲	۰.۹۱۷	۰.۸	کلمه رمز			
۶.۷۴۰	۰.۹۴۲	۰.۷۲	حریم خصوصی			
۹.۷۷۸	۰.۹۰۵	۰.۷۳	رکورد			
۶.۴۸۱	۰.۵۹۷	۰.۷۹	کارت هوشمند	۰.۸۰۸	۰.۹۴	ویژگی‌های امنیتی
۲.۴۲۹	۰.۹۳۴	۰.۷۹	نرم افزار			
۴.۹۲۷	۰.۸۶۸	۰.۷۵	کاربر			
۵.۶۱۵	۰.۸۷۷	۰.۸	شبکه‌های خصوصی مجازی			
۳.۱۱۶	۰.۴۶۴	۰.۷۳	احراز هویت			
۴.۶۶۴	۰.۹۱۹	۰.۷۷	دسترس پذیری			
۳.۴۹۲	۰.۶۸۷	۰.۷۱	یکپارچگی			
۲.۷۵۰	۰.۸۱۴	۰.۷	هکر			
۴.۲۶۱	۰.۹۱۶	۰.۷۶	کد مخرب			
۶.۸۵۷	۰.۷۸۲	۰.۸۶	بدافزار			
۸.۳۷۷	۰.۵۱۹	۰.۸	هرزنامه	۰.۹۶۳	۰.۸۹	منبع و عامل تهدید
۷.۸۴۵	۰.۶۱۶	۰.۷۷	اسب تروجان			
۱۳.۴۶۳	۰.۹۱۸	۰.۸	ویروس			
۶.۰۰۷	۰.۹۵۳	۰.۸۱	کرم			
۳.۶۶۰	۰.۹۰۶	۰.۷۸	پروتکل اینترنت			
۶.۸۸۲	۰.۸۲۶	۰.۷	در مخفی			
۴.۶۵۹	۰.۸۹۳	۰.۷۹	حمله شبکه‌های کامپیوتری			
۶.۰۱۰	۰.۹۰۳	۰.۷	حمله سایبری			
۵.۵۶۲	۰.۹۱۸	۰.۷۹	انکار خدمات توزیع شده			
۵.۷۹۶	۰.۶۹۲	۰.۷۴	خودداری از سرویس			
۵.۷۹۱	۰.۵۰۱	۰.۷۷	حمله مرد میانی	۰.۶۶۷	۰.۸۸	حمله

دوفصلنامه علمی دانشگاه شاهد / دوره ۹ / شماره ۲۰ / پاییز و زمستان ۱۴۰۲ (پیاپی ۱۸) پژوهش‌نامه علم سنجی

ادامه جدول ۴. مقادیر ضریب توافق کندال، بارهای عاملی و آماره T برای موجودیت‌های مدل و مفاهیم وابسته به آنها

آماره T	بار عاملی	نمره کندال	مفاهیم منتسب	ضریب توافق کندال (W) بار عاملی	کلاس/زیرکلاس
۵.۳۶۰	۰.۷۸۰	۰.۸۳	حمله شکستن کلمه رمز	۰.۶۶۷	حمله
۳.۵۶۵	۰.۷۷۷	۰.۸۴	حمله فیشینگ		
۲.۱۷۳	۰.۶۸۴	۰.۷۷	مهندسی اجتماعی		
۳.۵۸۹	۰.۷۵۰	۰.۷۶	حمله اسپوفینگ		
۳.۸۷۱	۰.۸۹۰	۰.۷۴	حمله جاسوسی با تشعشعات مخاطره‌آمیز	۰.۵۴۰	آسیب‌ها و پیامدها
۲.۲۳۰	۰.۸۶۰	۰.۷۵	ارزیابی آسیب‌پذیری		
۲.۹۰۹	۰.۶۹۹	۰.۷	آموزش	۰.۶۶۲	اقدامات کنترلی سازمانی
۳.۵۰۹	۰.۷۹۳	۰.۷۹	تحلیل ریسک		
۳.۱۹۸	۰.۹۸۶	۰.۸۲	مدیریت ریسک		
۳.۳۵۱	۰.۷۸۰	۰.۸۵	کنترل دسترسی	۰.۹۸۱	اقدامات کنترلی فناورانه
۲.۷۰۷	۰.۷۰۳	۰.۸۱	استاندارد رمزنگاری پیشرفته		
۴.۳۶۲	۰.۸۶۰	۰.۸۷	نرم‌افزار آنتی‌ویروس		
۴.۷۶۱	۰.۵۹۹	۰.۷۶	تهیه پشتیبان		
۵.۷۴۹	۰.۶۰۵	۰.۸۳	الگوریتم رمزنگاری قالبی		
۸.۱۵۳	۰.۷۸۳	۰.۷۱	رمزنگاری		
۳.۸۱۹	۰.۸۰۵	۰.۷۴	رمزگشایی		
۵.۷۱۳	۰.۸۱۲	۰.۷	دفاع در عمق		
۱۰.۰۵۰	۰.۷۰۵	۰.۷۱	امضای دیجیتال		
۱۱.۱۶۵	۰.۶۶۳	۰.۷۷	رمزگذاری		
۱۱.۳۱۰	۰.۷۰۶	۰.۸۲	فایروال		
۱۱.۷۲۳	۰.۷۱۲	۰.۷۸	تابع هش		
۱۲.۹۶۸	۰.۷۶۳	۰.۷۹	هانی پات		
۵.۸۵۱	۰.۷۹۵	۰.۷۵	سیستم‌های تشخیص نفوذ		
۶.۲۲۶	۰.۷۶۰	۰.۸۱	سیستم‌های پیشگیری از نفوذ		
۶.۱۱۶	۰.۷۵۹	۰.۸	تبادل کلید		
۱۱.۲۸۳	۰.۶۸۸	۰.۷۴	کد تأیید پیام		
۸.۰۶۹	۰.۷۰۲	۰.۷۲	خلاصه پیام		
۹.۲۹۵	۰.۶۵۵	۰.۷۴	تست نفوذ		
۶.۰۱۰	۰.۸۰۴	۰.۷۹	پروتکل		
۵.۵۶۲	۰.۸۱۳	۰.۷۳	کلید عمومی		

عادله آهنگر، فهیمه باب‌الحوائجی، ملوک‌السادات حسینی بهشتی، نجلا حریری و مریم خادمی

ادامه جدول ۴. مقادیر ضریب توافق کندال، بارهای عاملی و آماره T برای موجودیت‌های مدل و مفاهیم وابسته به آنها

آماره T	بار عاملی	نمره کندال	مفاهیم متناسب	ضریب توافق کندال (W) بار عاملی	کلاس/زیرکلاس
۹.۵۷۱	۰.۸۲۹	۰.۸۶	کنترل دسترسی نقش محور	۰.۹۸۱	اقدامات کنترلی فناورانه
۴.۷۷۷	۰.۸۶۵	۰.۷۷	زبان علامت‌گذاری امنیتی (سامل)		
۵.۴۴۵	۰.۷۴۶	۰.۷۹	الگوریتم هش ایمن		
۶.۹۷۸	۰.۷۳۳	۰.۷۲	لایه سوکت امن		
۷.۱۵۹	۰.۷۵۵	۰.۷۵	پنهان نگاری		
۶.۷۴۰	۰.۸۶۶	۰.۷۳	الگوریتم رمزنگاری مشترک		
۸.۸۷۵	۰.۸۰۷	۰.۸۴	کلید مشترک		

در گام بعدی ضریب آلفای کرونباخ، پایایی و روایی هم‌گرا (با شاخص میانگین واریانس استخراج‌شده) به‌عنوان معیارهای دیگری برای سنجش برازش مدل اندازه‌گیری محاسبه شدند. حد بحرانی برای پذیرش آلفای کرونباخ، پایایی ترکیبی و روایی هم‌گرا به ترتیب ۰.۷، ۰.۷ و ۰.۵ گزارش شده است (داوری و رضازاده، ۱۳۹۵). بر همین اساس همان‌طور که از جدول ۵ مشخص است این مقادیر برای همه سازه‌های مدل بالاتر از حد بحرانی قرار دارند.

جدول ۵. مقادیر مربوط به پایایی ترکیبی، آلفای کرونباخ، روایی هم‌گرا، R^2 و Q^2 در موجودیت‌های مدل

موجودیت‌های مدل	پایایی ترکیبی	آلفای کرونباخ	AVE	Q^2	R^2
داریایی‌های اطلاعاتی	۰.۹۷۵	۰.۹۷۱	۰.۶۸۳	۰.۴۰۴	۰.۹۱۶
ویژگی‌های امنیتی	۰.۸۰۳	۰.۷۸۹	۰.۵۲۷	۰.۴۰۹	۰.۸۰۸
تهدیدات (منبع و عامل)			۰.۶۶۷	۰.۳۶۴	۰.۹۶۲
تهدیدات (ابزار تهدید)			۰.۶۸۲	۰.۲۹۶	۰.۷۶۹
تهدیدات (راه نفوذ)	۰.۸۸۸	۰.۷۲۷	۰.۷۹۷	۰.۲۲۵	۰.۸۰۹
تهدیدات (حمله)			۰.۶۰۲	۰.۳۰۷	۰.۶۶۷
آسیب‌ها و پیامدها			۰.۷۳۹	۰.۴۱۴	۰.۵۴۰
اقدامات کنترلی سازمانی	۰.۸۴۲	۰.۷۶۵	۰.۷۳۹	۰.۴۱۴	۰.۵۴۰
اقدامات کنترلی فناورانه	۰.۸۳۲	۰.۸۱۰	۰.۶۹۶	۰.۲۲۳	۰.۴۶۲

معیار نهایی برای بررسی برازش مدل اندازه‌گیری، بررسی روایی و واگرایی است که در این پژوهش با هر دو روش بارهای عاملی متقابل و معیار فورنل ولارکر تأیید شد. پس از بررسی برازش مدل اندازه‌گیری پژوهش و اطمینان از توصیف درست موجودیت‌های مدل توسط مفاهیم، معیارهای مربوط به برازش مدل ساختاری یعنی چگونگی ارتباط میان کلاس‌ها و زیرکلاس‌ها مورد بررسی قرار گرفت. اولین و اساسی‌ترین معیار برای بررسی برازش مدل ساختاری، سنجش اعداد معنادار T است. برای معناداربودن ارتباط بین دو متغیر در سطح اطمینان ۰.۹۵ باید قدر مطلق عدد معناداری T بزرگ‌تر از ۱.۹۶ باشد. همان‌طور که جدول ۶ نشان می‌دهد تمامی اعداد معناداری T بین موجودیت‌های این مدل بزرگ‌تر از ۱.۹۶ است که نشان از معناداربودن روابط این پژوهش است. همچنین این جدول، مقدار ضریب تأثیر و نتایج فرضیه‌ها را نیز بیان می‌کند.

جدول ۶. مقادیر ضریب تأثیر و T-Value برای هر یک از روابط میان موجودیت‌ها در مدل معنایی

روابط بین موجودیت‌های مدل معنایی	ضریب تأثیر	T-Value	نتیجه رابطه
تأثیر اقدامات کنترلی بر دارایی‌های اطلاعاتی	۰.۲۵۹	۲.۷۶۰	تأیید رابطه
تأثیر اقدامات کنترلی بر تهدیدات	-۰.۲۴۰	۳.۱۱۴	تأیید رابطه
تأثیر آسیب‌ها و پیامدها بر دارایی‌های اطلاعاتی	-۰.۳۰۱	۲.۰۲۶	تأیید رابطه
تأثیر اقدامات کنترلی بر آسیب‌ها و پیامدها	-۰.۳۸۱	۲.۳۲۰	تأیید رابطه
تأثیر تهدیدات بر دارایی‌های اطلاعاتی	-۰.۹۷۰	۱۶.۲۸۶	تأیید رابطه
تأثیر تهدیدات بر ویژگی‌های امنیتی	-۰.۲۳۸	۴.۴۱۴	تأیید رابطه
تأثیر تهدیدات بر آسیب‌ها و پیامدها	۰.۲۳۴	۳.۲۸۹	تأیید رابطه
تأثیر دارایی‌های اطلاعاتی بر ویژگی‌های امنیتی	۰.۹۳۵	۵.۶۹۰	تأیید رابطه
تأثیر عامل منبع و عامل تهدیدات بر عامل ابزار نفوذ تهدیدات	۰.۵۱۴	۲.۲۴۴	تأیید رابطه
تأثیر عامل منبع و عامل تهدیدات بر عامل راه نفوذ تهدیدات	۰.۵۳۶	۲.۲۲۳	تأیید رابطه
تأثیر عامل منبع و عامل تهدیدات بر عامل حمله تهدیدات	۰.۹۲۲	۳.۴۷۵	تأیید رابطه

یکی دیگر از معیارهای برازش مدل ساختاری بررسی مقادیر R^2 برای متغیرهای وابسته مدل است. این معیار در پژوهش‌ها نشان از تأثیری دارد که یک متغیر مستقل بر یک متغیر وابسته می‌گذارد. با توجه به مقادیر ۰.۱۹، ۰.۳۳ و ۰.۶۷ به‌عنوان ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی (داوری، رضازاده، ۱۳۹۵) می‌توان گفت تمامی متغیرهای وابسته در مدل از سطح R^2 قابل قبولی برخوردارند و در مورد ۵ موجودیت «دارایی‌های اطلاعاتی»، «ویژگی‌های امنیتی»، «منبع و عامل تهدید»، «ابزار تهدید» و «راه نفوذ» با توجه به اینکه از مقدار ۰.۶۵ بیشتر هستند، از وابستگی بیشتری برخوردارند. علاوه‌براین معیار Q^2 شاخصی برای قدرت پیش‌بینی مدل است. توجه به مقادیر مربوط به معیار Q^2 مطابق جدول ۵ و با توجه به اندازه مقادیر بحرانی سه مقدار ۰.۰۲، ۰.۱۵ و ۰.۳۵ به ترتیب نشان از قدرت پیش‌بینی کم، متوسط و زیاد متغیرهای مستقل مدل گزارش شده‌اند (Henseler et al., 2009); می‌توان گفت دارایی‌های اطلاعاتی، ویژگی‌های امنیتی، منبع و عامل تهدید، آسیب‌ها و پیامدها، اقدامات کنترلی سازمانی، قدرت پیش‌بینی زیادتری دارند!

در نهایت برای سنجش برازش کلی مدل، از معیار GOF استفاده می‌شود (Tenenhaus et al., 2004). با جایگذاری دو پارامتر $Communalities$ (میانگین مقادیر اشتراکی کلیه موجودیت‌ها) و $\overline{R^2}$ (میانگین مقادیر R^2 مربوط به تمامی موجودیت‌ها) در فرمول زیر معیار GOF برای مدل کلی این پژوهش به شرح زیر محاسبه می‌شود:

$$\sqrt{0.658}=0.710=\sqrt{0.768} \text{ GOF}=\sqrt{\overline{R^2}} \times \sqrt{\text{communalities}}$$

۱. از آنجا که مدل معنایی حوزه امنیت اطلاعات فرایندمحور است و برخی موجودیت‌ها در روابط موجود در این چرخه گاهی نقش متغیر مستقل و گاهی نقش متغیر وابسته را دارند، به همین دلیل برخی از موجودیت‌ها در Q^2 و R^2 تکراری هستند.

عادله آهنگر، فهیمه باب الحوائجی، ملوک السادات حسینی بهشتی، نجلا حریری و مریم خادمی

با توجه به اینکه مقادیر ۰.۰۲، ۰.۱۵ و ۰.۳۶ را به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی برای GOF معرفی شده‌اند (Wetzels et al., 2009) به دست آوردن مقدار ۰.۷۱۰ برای معیار GOF بیانگر برازش قوی مدل کلی این پژوهش است.

بحث و نتیجه گیری

بر اساس تحلیل یافته‌های حاصل از پژوهش اهم نتایج عبارت‌اند از: مهم‌ترین مفاهیم حوزه امنیت اطلاعات شامل «امنیت اطلاعات»، «امنیت»، «سیستم‌های اطلاعاتی»، «حریم خصوصی»، «ارتباطات از راه دور»، «اطلاعات»، «سیستم‌های تشخیص نفوذ»، «رمزنگاری»، «احراز هویت»، «امنیت سایبری»، «شبکه»، «ریسک»، «مدیریت ریسک و چارچوب‌های آن» و «تهدید» هستند که در پژوهش‌های ونگ (Wang, 2013)، اولیچنیک (Olijnyk, 2015) و انور (Anwar et al., 2018) نیز برخی از آنها یافت شده است و در این پژوهش با استخراج سایر مفاهیم همچون حریم خصوصی، سیستم‌های اطلاعات، قوانین مالکیت معنوی، سیستم‌های تشخیص نفوذ، احراز هویت، تهدید و امنیت سایبری پژوهش‌های گذشتگان را تکمیل کرده است.

همان‌گونه که الماسری و نواثه (Elmasri & Navathe, 2015) و دوینیکوف و همکاران (et al., Doynikova, 2020) در پژوهش‌های خود مدل‌های معنایی بر اساس معیارهای سلسله‌مراتبی ویژگی‌های داده ارائه دادند، در این پژوهش نیز مدل معنایی سطح بالایی که حاصل بررسی هفت مدل معنایی حوزه امنیت اطلاعات بوده است، برای استفاده در سیستم‌های سنجش معنا ارائه شده که دارای ساختار سلسله‌مراتبی و گراف‌هایی با یال‌های جهت‌دار است و نحوه ارتباط میان موجودیت‌ها اعم از کلاس و زیرکلاس را نشان می‌دهد.

مدل معنایی ساخته شده در این پژوهش دارای پنج کلاس اصلی دارایی‌های اطلاعاتی، ویژگی‌های امنیتی، تهدیدات، آسیب‌ها و پیامدها، اقدامات کنترلی و شش زیرکلاس منبع و عامل تهدید، ابزار نفوذ، راه نفوذ و حمله از کلاس اصلی «تهدید» و دو زیرکلاس اقدامات سازمانی و اقدامات فناورانه از کلاس اصلی «اقدامات کنترلی»، ۱۱ رابطه معنایی و ۸۶ مفهوم است. همان‌گونه که یانگ و همکاران (Yang et al., 2012) در پژوهش خود استفاده از فنون کامپیوتری و به‌کارگیری آمار؛ تشابه در الگوها (هم‌بستگی) و متغیرهای پنهان (تحلیل عاملی) را در تصویرسازی یا نگاشت معنایی امکان‌پذیر می‌دانند، در این پژوهش نیز ابتدا با استفاده از تکنیک دلفی، اجزای مدل اعم از کلاس‌ها، زیرکلاس‌ها و مفاهیم منتسب به هر کدام مورد تأیید خبرگان دو حوزه علم اطلاعات و دانش‌شناسی و حوزه کامپیوتر قرار گرفت؛ سپس از طریق معادلات ساختاری، روابط حاکم بر مدل به تأیید ماشین رسید و به این ترتیب مدل حاصل شده به‌منظور نگاشت در سیستم‌های مبتنی بر هستی‌شناسی‌ها ارائه شد.

پیشنهاد‌های اجرایی پژوهش

این پژوهش با توجه به رویکرد متخصصان علم اطلاعات و دانش‌شناسی انجام شده است؛ لذا با توجه به ماهیت موضوع پیشنهاد می‌شود:

- از روش این پژوهش، برای مدل‌سازی و ساخت هستی‌نگاری‌های دامنه در هر حوزه موضوعی استفاده شود تا در جستجوهای معنایی موتورهای جستجو کمتر شاهد ریزش کاذب و بازیابی اطلاعات ناخواسته باشیم؛
- با استفاده از اعمال الگوریتم‌های بازیابی متن روی مدل می‌توان آن را در یکی از سیستم‌های ذخیره و بازیابی اطلاعات حوزه امنیت اطلاعات پیاده‌سازی کرد.

پیشنهاد برای پژوهش‌های آتی

- با توجه به بررسی‌های انجام شده در این پژوهش، برای مطالعات بعدی موارد زیر پیشنهاد می‌شود:
- هستی‌نگاری حوزه امنیت اطلاعات و اشتراک‌گذاری اطلاعات با استفاده از معیارهای استخراج شده نگاشته شود؛
- مدل معنایی امنیت اطلاعات توسط مهندسان کامپیوتر و امنیت اطلاعات و به روش استفاده تمام متن از تولیدات علمی این حوزه به زبان فارسی و انگلیسی و از طریق الگوریتم‌های داده‌های عظیم ارائه شود.

تقدیر و تشکر

این پژوهش برگرفته از رساله دکتری رشته علم اطلاعات و دانش‌شناسی بوده که در دانشگاه آزاد علوم و تحقیقات دفاع شده است.

فهرست منابع

- احمدی، ح. (۱۳۹۴). ترسیم و تحلیل شبکه مفهومی و هستی‌شناسی ساختار دانش حوزه علم‌سنجی ایران بر اساس رویکرد تحلیل حوزه [رساله دکتری منتشر نشده]. دانشگاه شهید چمران اهواز.
- آرین‌پور، م. (۱۳۹۵). میزان رعایت استانداردهای آی ای اس ۲۷۰۰۲ و ۲۷۰۱۹ در حوزه مدیریت امنیت اطلاعات در سازمان اسناد و کتابخانه ملی ایران [پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده]. دانشگاه الزهرا.
- حاجی زین‌العابدینی، م.، و رفعتی، م. (۱۳۹۶). بررسی نظام مدیریت امنیت اطلاعات در کتابخانه‌های مرکزی دانشگاه‌های دولتی شهر تهران، پژوهش‌های نظری و کاربردی در علم اطلاعات و دانش‌شناسی، ۷ (۱)، ۲۵۷-۲۷۹
<https://doi.org/10.22067/RIIS.V7I1.55215>
- حریری، ن.، و نظری، ز. (۱۳۹۱). امنیت اطلاعات در کتابخانه‌های دیجیتال ایران، کتابداری و اطلاع‌رسانی، ۱۶ (۲)، ۹۰-۶۱
https://lis.aqr-libjournal.ir/article_43010.html
- خضری‌پور، ف. (۱۳۹۲). ارائه یک مدل برای بهبود مدیریت امنیت دارایی‌های اطلاعاتی سازمان در سیستم مدیریت امنیت اطلاعات ادارات دولتی شهر کرمان [پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده]. دانشگاه پیام نور.
- داوری، ع.، و رضازاده، آ. (۱۳۹۳). مدل‌سازی معادلات ساختاری با نرم‌افزار *PLS*، تهران: جهاد دانشگاهی.
- سهیلی، ف.، و عصاره، ف. (۱۳۹۱). مفاهیم مرکزیت و تراکم در شبکه‌های علمی و اجتماعی، فصلنامه مطالعات ملی کتابداری و سازمان‌دهی اطلاعات، ۲۴ (۳)، ۹۲-۱۰۸.
https://nastinfo.nlai.ir/?_action=article&kw=500&_kw
- سیف، ی.، و نادری‌بني، ن. (۱۳۹۶). شناسایی مؤلفه‌های مؤثر بر مدیریت امنیت اطلاعات در فناوری اطلاعات شرکت نفت فلات قاره ایران، مدیریت فناوری اطلاعات، ۹ (۴)، ۸۵۱-۸۷۰.
<https://www.sid.ir/paper/140422/fa>
- شیرواندهی، ش. (۱۳۹۷). سنجش عملکرد مدیریت امنیت اطلاعات در کتابخانه دیجیتال سازمان اسناد کتابخانه ملی ایران، [پایان‌نامه کارشناسی ارشد منتشر نشده]. دانشگاه آزاد اسلامی علوم تحقیقات تهران.

عادله آهنگر، فهیمه باب الحوائجی، ملوک السادات حسینی بهشتی، نجلا حریری و مریم خادمی

فروزنده، ح. (۱۳۹۰). مدیریت پایگاه داده. تهران: عابد.

کوکبی، م.، و کوهی رستمی، م. (۱۳۹۴). امنیت اطلاعات سامانه‌های تحت وب نهاد کتابخانه‌های عمومی کشور،

تحقیقات اطلاع‌رسانی و کتابخانه‌های عمومی، ۲۱ (۸۰)، ۸۹-۱۰۷.

<https://doi.org/20.1001.1.26455730.1394.21.1.5.9>

مازا، ر. (۱۳۹۳). مقدمه‌ای بر دیداری‌سازی اطلاعات. ترجمه فریده عصاره، مازیار نصیری، سپیده قلمباز و حمید

احمدی. همدان: نشر سپهر.

Abubakar, F., & Aduku, B. S. (2016). Approaches to security of information resources in academic libraries in Niger State, Nigeria. *Samaru Journal of Information Studies*, 16(1), 12-24. <https://www.ajol.info/index.php/sjis/article/view/174811>

Ahmadi, H. (2016). *Mapping and Analysis of Iranian Conceptual Network of the Structure of Scientometrics* [Unpublished doctoral dissertation], Shahid Chamran university of Ahvaz [In Persian].

Alshboul, Y., & Streff, K. (2015). Analyzing Information Security Model for Small-Medium Sized Businesses. Proceeding of Americas Conference on Information Systems (AMCIS) in Information systems security, Assurance and privacy (SIGSEC), June 26, Corpus ID: 41307801.

https://www.researchgate.net/publication/281079574_Analyzing_Information_Security_Model_for_Small-Medium_Sized_Businesses

Amini, M., Vakilmofrad, H., & Saberi, M. K. (2021). Human factors affecting information security in libraries. *The Bottom Line*, 34 (1), 45-67. <https://doi.org/10.1108/BL-04-2020-0029>

Anwar, M.A., Rongting, Z., Dong, W., Asmi, F., & Meissner, R. (2018). Mapping the knowledge of national security in 21st century a bibliometric study. *Cogent Social Sciences*, 4(1). <https://doi.org/10.1080/23311886.2018.1542944>

Arianpour, M. (2017). Examining compliance with IES 27002 and 27019 standards in information security management in the National Library and Documents Organization of Iran [Unpublished master dissertation], Alzahra university [In Persian].

Brandão, A. J. S. (2006). *Using Ontologies to Classify Vulnerabilities on Security Systems* [Unpublished master dissertation], ICMC-USP. São Carlos-SP-Brazil.

<https://protege.stanford.edu/conference/2005/submissions/posters/poster-martimiano.pdf>

Calder, A., & Steve, W. G. (2007). *A Dictionary of Information Security Terms, Abbreviation and Acronyms*, IT Governance publishing, United Kingdom.

Cheng, K. (2005). Surviving hacker attacks proves that every cloud has a silver lining. *computers in libraries*, 25(3), 52-56.

https://www.researchgate.net/publication/234576575_Surviving_Hacker_Attacks_Proves_That_Every_Cloud_Has_a_Silver_Lining

Da Veiga, A., Martins, N., & Eloff, J. H. (2007). Information security culture-validation of an assessment instrument. *Southern African business Review*, 11(1), 147-166.

https://www.researchgate.net/publication/235526018_Information_security_culture_-_Validation_of_an_assessment_instrument

- Daconta, M.C., Obrst, L.J., & Smith, K.T. (2003). *The Semantic Web: A Guide to the Future of XML, Web Services, and Knowledge Management*, Wiley. Publisher: Wiley ISBN: 978-0-471-43257-9
- Davari, A., & Rezazadeh, A. (2015), *Structural equation modeling with pls software*. Tehran: Jahad Daneshgahi [In Persian].
- Dawar, V. (2016). DIGITAL INFORMATION SECURITY FOR ACADEMIC LIBRARIES, *Proceedings of TIFR-BOSLA National Conference on Future Librarianship: Innovation for Excellence*, (April), 22-23, Mumbai, India.
https://www.researchgate.net/publication/335389774_DIGITAL_INFORMATION_SECURITY_FOR_ACADEMIC_LIBRARIES
- Dictionary of IBM & computing technology* (2010). New York: IBM.
- Doynikova, E., Fedorchenko, A., & Kotenko, I. (2020). A Semantic Model for Security Evaluation of Information Systems, *Journal of Cyber Security and Mobility*, 9(2). <https://doi.org/10.13052/jcsm2245-1439.925>
- Ekelhart, A., & Fenz, S. (2009, March). Ontology-Based Decision Support for Information Security Risk Management. *Proceedings of 4th International Conference on Systems (ICONS)*, 1-6, Gosier, France. <https://doi.org/10.1109/ICONS.2009.8>.
- Elmasri, R., & Navathe, S. B. (2015). *Fundamentals of database systems* (7th ed.). Pearson. https://amirsmvt.github.io/Database/Static_files/Fundamental_of_Database_Systems.pdf
- Faruzandeh, H. (2019). *Database management*. Tehran: Abed. [In Persian].
- Fox, R. (2006). Digital libraries: the systems analysis perspective, vandals at the gate, *OCLC systems & services*, 22(4), 249-255. <https://doi.org/10.1108/DLP-022016-0006>
- Gattiker, U. E. (2004). THE INFORMATION SECURITY DICTIONARY Defining the Terms that Define Security for E-Business, Internet, Information and Wireless Technology, KLUWER ACADEMIC PUBLISHERS, NEW YORK.
- Hariri, N., & Nazari, Z. (2012). Information security in Iran's digital libraries, *library and information Science*, 15(2), No 58. https://lis.aqr-libjournal.ir/article_43010.html [In Persian].
- Henderson, H. (2009). *Encyclopedia of computer science and technology*, Facts on File, New York.
- Henseler, J., Ringle, C. M., & Sinkovics, R. R. (2009). The use of partial least squares path modeling in international marketing. In *New challenges to international marketing*, Vol. 20, pp. 277-319). Emerald Group Publishing Limited.
[https://doi.org/10.1108/S1474-7979\(2009\)0000020014](https://doi.org/10.1108/S1474-7979(2009)0000020014)
- Herzog, A., Shahmehri, N., & Duma, C. (2007) An Ontology of Information Security, *International Journal of Information Security and Privacy*. 1(4), 1-23.
<https://doi.org/10.4018/jisp.2007100101>
- Ismail, R., & Zainab, A. N. (2011). Information systems security in special and public libraries: an assessment of status, *Malaysian Journal of Library & Information Science*, 1(2), 45-62. https://www.researchgate.net/publication/234813293_Information_systems_security_in_special_and_public_libraries_An_assessment_of_status

- Jouini, M., Ben Arfa Rabai, L., & Ben Aissab, A. (2014). Classification of security threats in information systems. *Procedia Computer Science*, 32, 489-496. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2014.05.452>
- Khezripour, F (2014). Model for improving the security management of the organization's information assets in the information security management system of Kerman government departments [Unpublished master dissertation], Payame Noor University. [In Persian].
- Kissel, R. (Ed.). (2011). *Glossary of key information security terms*. Diane Publishing.
- Kokabi, M., & Kohi Rostami, M. (2015). Information security of Web-based systems in Iran Institution of public libraries. *Research on Information Science and Public Libraries*, 21 (1), 89-107. <https://doi.org/20.1001.1.26455730.1394.21.1.5.9> [In Persian].
- Manoilov, G., & Radichkova, B. (2007). *Elsevier's Dictionary of Information Security*. Elsevier.
- Martimiano, L.A.F., & dos Santos Moreira, E. (2006). The evaluation process of a computer security incident ontology. *Proceedings of 2nd Workshop on Ontologies and their applications (WONTO06)*, October 23-27, Brazil: Corpus ID: 6735571. https://www.researchgate.net/publication/221336544_The_Evaluation_Process_of_a_Computer_Security_Incident_Ontology
- Mazza, R. (2013). *An introduction to information visualization*. Translated by Osareh, F. et al. Hamedan: Sepehr Publishing. [In Persian].
- McGuinness, D. L. (2017). *Ontologies for the Modern Age*, Slide share, Slide 4.
- Newby, G. B. (May 2000). Information security for libraries, *Proceeding of Information Resources Management Association International conference An Charge*, 21-24, Alaska, USA: 558-563. https://www.researchgate.net/publication/221412122_Information_security_for_libraries
- Noy, N. F., & McGuinness, D. L. (2001). Ontology Development 101: A Guide to Creating Your First Ontology, *Stanford Knowledge Systems Laboratory Technical Report KSL-01-05 and Stanford Medical Informatics Technical Report SMI-2001-0880*. Available from http://protege.stanford.edu/publications/ontology_development/ontology101-noy-mcguinness.html
- Obrest, L. (2006). *The Ontology Spectrum & Semantic Models*, MITRE Pwerpoint, slid 9. <https://slideplayer.com/slide/12792399/77/images/1/The+Ontology+Spectrum+%26+Semantic+Models.jpg>
- Olijnyk, N. (2015). A quantitative examination of the intellectual profile and evolution of information security from 1965 to 2015, *Scientometrics*, 105, 883-904. <https://link.springer.com/article/10.1007/s11192-015-1708-1>
- Parvin, S., Sadoughi, F., Karimi, A., Mohammadi, M., & Aminpour, F. (2019). Information Security from a Scientometric Perspective, *Webology*, 16(1), 196-209. <https://www.webology.org/data-cms/articles/20200515032131pma187.pdf>
- Razaq, A., Anvar, Z., Farooq Ahmad, H., Latif, K., & Munir, F. (2014). Ontology for attack detection: An intelligent approach to web application security. *Computers & Security*, 45, 124-146. <https://doi.org/10.1016/j.cose.2014.05.005>

- Rigdon, J. C. (2016). *Dictionary of computer and internet terms*, Eastern Digital Resources, Cartersville.
- Seif, Y. & Nadery Bany, N. (2018). Identifying the effective components on information security management in the information technology of Iranian continental shelf oil company, *Management Information Technology*, 9(4), 851-870. <https://doi.org/10.22059/JITM.2017.239211.2127> [In Persian].
- Shirvandeji, S. (2017). Measuring the performance of information security management in the digital library of the National Library of Iran [Unpublished master dissertation], Islamic Azad University of Research Sciences, Tehran branch. [In Persian].
- Slade, R. (2006). *Dictionary of Information Security*, Syngress, Rockland.
- Soheili, F., & Osareh, F. (2014). Concepts of Centrality and Density in Scientific and Social Networks, *Library studies and information organization*, 24(3). https://nastinfo.nlai.ir/?_action=article&kw=500 [In Persian].
- Solms, R., & Nikert, J. (2013). From information security to cyber security. *Computer & Security*, 38, 97-102. <https://doi.org/10.1016/j.cose.2013.04.004>
- Spaccapietra, S., Parent, C., Vangenot, C., & Cullot, N. (2004). On Using Conceptual Modeling for Ontologies. In: Bussler, C., et al. *Web Information Systems – WISE 2004 Workshops. WISE 2004. Lecture Notes in Computer Science*, vol 3307. Springer, Berlin: Heidelberg. <https://doi.org/10.1007/978-3-540-30481-43>
- Tenenhaus, M., Amato, S., & Esposito Vinzi, V. (2004). A global goodness of fit index for PLS Structural equation modeling. In *Proceedings of the XLII SIS Scientific Meeting*, 1(2), 739-742. https://www.researchgate.net/publication/284462849_A_global_goodness-of-fit_index_for_PLS_structural_equation_modelling
- Wang, C. K. (2013). An Invisible Network of Knowledge of Security and Privacy of Health. *International Journal of Engineering and Technology*, 5(3), 357-360. <http://www.ijetch.org/papers/575-ST0024.pdf>
- Wetzels, M., Odekerken-Schröder, G., & Van Oppen, C. (2009). Using PLS path modeling for assessing hierarchical construct models: Guidelines and empirical illustration. *MIS quarterly*, 177-195. <https://doi.org/10.2307/20650284>
- Yang, Y., Wu, M., & Cui, L. (2012). Integration of three visualization methods based on co-word analysis. *Scientometrics*, 90(2), 659-673. <https://doi.org/10.1007/s11192-011-0541-4>
- Zeinolabedini, M., & Rafati, M. (2018). Survey of Information Security Management System in the Central Library of the Universities in Tehran, *Theoretical and applied researches in information science and epistemology*, 7(1). <https://doi.org/10.22067/RIIS.V7I1.55215> [In Persian].
- Zhao, L., Zhang, L., & Wang, D. (2018, July). Security Management and Operation Mechanism of Digital Libraries in Military Academies. In *3rd International Conference on Contemporary Education, Social Sciences and Humanities (ICCESSH 2018)*, 019-1022, Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/iccessh-18.2018.231>